



СПОРТ
ГалгIайчен вIашагIтеха тоаба WRFPA пауэрлифтингх йолча дунен чемпионата доакъашхо яр

16



ГИШЛОШЪЯР
Гишлон квадратни метра маъхо цецвоаккх

15



СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГIАЛГIАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№45 (12672)
Лайчилла бутт,
28 ди, 2024 шу



Газет арадувл 1923-ча шера майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз



1973-ча шера «Сердало» газета «Сийлен хъарак» яха орден енай



ЗАМАН ХУВЦАМАШ
ГалгIайчен бахархоша Магаси Шолжеи вIашагIтохара говзанч-план ювцаргъя

4



НАЪХА ХЪАШТАШ
Кастлуш, МагIалбике хъаелларгъя вахара хъашташ кхоачашду кхозза вIаштIара яь моттиг

5



ДЕГIААХАР
ГалгIайчен керда ишколаш - къонабарашта дегIаахара эша хъалаш

7



КУЛЬТУРА
ГалгIайчен ИЗО музей хъабийллар «Махачкалера безамца» яха гойтам

10



ВАЙЦИГА ХЪОШАЛГIА
«Абрамцево» музей-заповедника ГалгIайчера гойтам

11

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru



Дешар - хъаькъал

ГалгIайчен Кулгалхочо керда кхо ишкол хъайийллар

2



ЛоархIамедар дагадоагIаш

ГалгIайчен росгвардейцаша даькъалаийцар шоай новкъостий нана

3



ГалгІайче лаьрхІа я вахара-экономически оагІорахьа дегІааха

Аькхенаькъан Марем

ГалгІайчен кулгал-хочун, Паччахьалкхен зарбан болх лела-бераша техкар, мехка вахара-экономически дегІаахара хьал; цига белгалдир юртбоахама, промышленноста даькъой балха таронаш тоае, инвестицеш юкьейха езаш хилар.

Карарча шера промышленноста арахеца хІама 14,3 млрд сом мах болаш да, из 2,3 млрд сома дукхагІа да 2023 шера хинначул. Промышленность а дІахо дегІаагІаш хургья: цунна тІакхетар 110,8% хургда хьатІадоагІа шера, из массеж шера цу боарам тІа латтаргда.

«Оаха теркалдаьд цунга дІадодар а иштта хьабоала пайда а, республикан вахара-экономически дегІаахар таьрахьашца дистаха хьахургдар а. Уж дувзаденна да, Россена духьала латташ бола экономически Іоткъам лакхбала тардаларца, мехкадаьттан, кхьа бийдала, тароний мах Іобожаш хиларца», - аьлар ГалгІайчен Кулгал-хочун зарбан болх лела-бераша.

Цу юкье Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас белгалду - из башха теркалде дезаш доацилга, дІахо дегІаахара Іаткъаш ма хургдий, аьнна, цун уйла е езаш моттиг яц. Из болх дІабахьа беа.



ГалгІайчен Кулгалхочо керда кхо ишкол хьайийллар

Аькхенаькъан Марем

Шолжа-Шахьаре, Гажарий-Юрта, Эбарг-Юрта керда кхо ишкол хьайийллар. Уж хьалгьаьй, «Дешар» яхача къаман проекта чуйоагІаш.

Укх деношка лаьрххІа хьаелаш яр, республикан кулгалхо-

чо Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас дакъа а лоацаш, кхоь ишкол. Мехка Кулгалхо хьежар ишколаш малагІа хьале я, лерттІа берашта кхетам балара эшаш мел дар Іалашдаьдий. Цо белгалдир, таханарча дено дІадеххача беса цига таронаш хилар а, еррига кабинеташ хоза кулг теа кийча хилар а, цу

юкье спортивни зал, ловзара, спортивни майдаш, библиотека, барзкъа тега цех, кхы дуккхадар а.

Белгалдаккха безам ба, Эбарга-Юрта таханарча дийнахьа болх беш я ялх ишкол, Гажарий-Юрта - пхьи. Уж гІишлош хьалгьарца, шин юртара бераш шин сменах дешаш хилар дІадаьлар.

Из дика толам ба вай республиканна. Цул совгІа, керда ишколаш - из бахархошта йола балха моттигаш я», - аьлар ГалгІайчен Кулгалхочо.

Шолжера ишкол 720 моттига лаьрхІа я, хІаьта Гажарий-Юрта, Эбарга-Юрта ишколаш 420, 540 моттигаш йолаш я.



ГалгІайчен викалий Казахстане кхетаче хилар, цига бахаш болча мехкахошца

Аькхенаькъан Марем

ГалгІайчен викалаш бийхабар, республикан паччахьалкхе хьакхелла 100 шу дизарца дувзаденна вІашагІеллача кхетачене.

17 эзар совгІа гІалгІай бахача мехка хьошалгІа хилар уж кхаь дийнахьа. Цу юкьа

гІалгІай викалаш - хьалхара вице-премьер Йовлой Мухьмад, Халкъа Гулама депутаташ, доал деча даькъ тІара викалаш- вІашагІкхийтар Астана-Шахьаре бахача гІалгІай къамах болча нахаца.

Хьаьший тІаэцар хилар, Нохч-ГалгІай этнокультурни центр йолча доттагІала ЦІагІа. Цига ГалгІайчера

баьккача хьаьшашта культурни программа гойтар, масала, уж бахар Кунта-Хьажий цІерагІа маьждиге, «Вайнах» яхача ансамбла репетице, иштта кхы а дукха дар цу юкьедоагІаш. ВІашагІ а кхийтта, уж бахар мехкахьаьхача хана бейнача гІалгІай кашамашка.

Йовлой Мухьмада белгал-

дир, Казахстан къамашта юкьера барт лелабара даим а терко еш хиннилга.

«Эггара халагІа хана, тхона новкъостал даьд оаш, шоашка дола тух-сискал дийкъад. Со тешаш ва, шо ГалгІайче доагІе, шоай гаргара нах санна шо тІаэцаргда цига моллагІа а», - аьлар вице-преьера.

ЛоархӀамедар дагадоагӀаш хила

ГӀалгӀайчен росгвардейцаша дакъӀалабийцар шоай новкъостий нана

ГӀагенакъбан Мартина

Бокъонаш лораю болхлой ден а бус а шоай болх дахьош ба, дукхагӀа хана лоархӀаме декхараш кхоачаш а деш. Иштта дале а, шоай балха цар цӀаккха а вицвац шоашта хьамсара вола саг, массайолча хана шоай дагахьа лоаттабу наьнацара безам.

Дукха ха йоацаш, цунца тӀема гулакх леладеш бола болхлой бахар шоай новкъоста, капитана Маценакъбан Рамзана нана йолча. Ший тайпара безамеча влашагӀкхетаро, иштта ловцаш дахаро цхьайолча хана уйла яйт укх дунен тӀа эггара лоархӀамерчун. ХӀара сурт хьагойташ, цунца дувзадена цхьацца хӀама дувцар кхалсага, уж сурташ цӀоагӀа лорадеш леладеш хилар а гуш дар.

Ший хана Мусай Радимхана кхачан промышленноста технолог яха говзал караерзайир, цо иштта дукхача ше-



рашка къахьийгар кхален совета депутат йолаш. Цунна, депутат яр аьнна, цхьанна а оагӀорахьара новкъа хиланзар кхо воӀи цхьа йоӀи кхеде. Ший дезала тӀехье дӀайолаелча, кхы а сийрдагӀа хилар цун вахар.

«МоллагӀа кхалсага шийчарел тӀех цхьанне а дезал хетац. Сабараш а ба иштта: шоашка аьнна деш, сабаре, бехктокхаме болаш. Уж мас-

саза хиннаб шоашка аьнна деш, шоашта луш бола хьехам дӀаэцаш, дешара тӀакхувш», - йоах цо.

Цун цӀагӀара Рамзан хинна лац тӀема гулакх леладеча дакъ тӀа балха. Дукхача хана денз, хьамсара мохк лорабара йола уйла ший виий кхоачашхургойлаш дакъа лацар нанас а. Цо хьаллаьцар из уйла, цудухьа дика толамаш даха а таро хул балха дакъ-

тӀа, цунца цхьана ший къаман а пайда бахь.

Белгалдоаккх, ши-кхо ди хьалха къонгий Ди дар дез деш. Уж Денош влаший гарга хиларо хьагойт берий а даьй а бувзам цӀоагӀа хилар. Оалаш долча беса, йоӀ - наьна дегагӀозале, воӀ - цӀоагӀале.

«Эггара лоархӀамергӀа йола кийле я, нана цӀагӀа хьежаш хилар. Цар безамо новкъостал ду хьалхашка нийслуш йола халонаш юстарьяха, иштта декхараш кхоачашде. Беррига ноаной бахалба шоай дезала, гаргарча наха юкье дукха, ираз долаш», - дега йовхалца дувц капитана.

РадимханӀа, лаьдало баркал оалаш деннача каьхато тешал ду, цо дезал кхебеш, царна нийса хьехам луш, мехка турпалхой уж хургболаш хийгаца кьина лаьха мах беш хилара. Росгварде болхлоша капитан Маценакъбан Рамзан, бокъонаш лораяра декхар кхоачашдеча, массахана масал эца увттаву.

ГӀалгӀайчен къаман проекташта хьохьажадаь ахча, кассе гӀолла чакхдаьннад 88,9%

Аькхенакъбан Марем

Карарча шера лайчилла бетта, ГӀалгӀайчен къаман проекташ кхоачашье хьаьхожадаь, кассе гӀолла чакхдаьнна ахча 88,9% да, из 10, 1% дукхагӀа да, дӀадахача шера укх хана хинначул. Мехка Паччахьалкхено шийна хьалхашка декхар оттаду, карарча шера 100% къаман проекташ кхоачашье. Цох дийцар «Сердало» газетага ГӀалгӀай Республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

«Экологи», «Кхерамзлен дика наькъаш», «Халкъашта юкьера коопераци, экспорт», «Туризм, хьаьший тӀаэцара хьал» яхача даькъош тӀара балхаш дизза кхоачашдеш да «ДегӀаахар» (92,1%), «УнахцӀено» (77,6%), «Дешар» (86,7%).

Мехка Кулгалхочун зарбан болх лелабераша маллара, къаман проекташ бахархой вахара хьалаш тоадара лаьрхӀа я, царга гӀолла хьалдеш да культуран цӀенош, керда ишколаш, наькъаш, кхы дукхадар.

Бейнача росгвардейций ноаной дакъӀалабийцар ГӀалгӀай мехка

ГӀагенакъбан Мартина

ГӀалгӀай Республикан Росгварде болхлоша, шоай бейнача новкъостий ноаной дакъӀалабийцар ерригроссийски ноаной Денца, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча зарбан болх лелабераша.

«Шоай хиннача новкъостий ноаной болча бахар лоархӀамедар «Беркут-Юг» ОМОНа, «СОБРа, «Аьрзе» вицалашта.

Цар цӀайца уж дакъӀала бувцаш; совгӀаташ, зизаш даларца цхьана баркал аьлар иштта денал долаш. Даьхе езаш, майра къонгаш кхебарах», - аьлар тха газетага.

Кхалнахаца ладика ювцаш, вневедомствени ха дераша иштта ловца баьккхар цар могашал, ираз хилар ловш.

«Вай мохк лорабеш, тха тӀема новкъосташа дӀаделар шоай вахар. Турпалхой юхабаланзар унзарча моастагӀчох

кхерабена, шоашта тӀадилла декхар дизза кхоачашдир. Уж бицдургбац цӀаккха а, даим бахаргба вай дегашка, цар

денал, тахан тӀема гулакх леладерашта дика масал санна дахаргда, иштта вай кхувш йоагӀаца тӀехьено сий дергда

цар», - аьлар Росгварде дакъ тӀарча урхаллен кулгалхочун заместителя Албетков Андрейс.



Шолжерча цхьан урам тӀара тишъенна хин турбаш хувцаргья

Аькхенакъбан Марем

Шолжа-Шахьарерча Люксембург Розай урам тӀара тишъенна хинна турбаш хувцаш я. ХӀанз цига баханах тешаш ба, хьалха санна халонаш йоацаш, шоай хий дика хьадоагӀархиларах. Проекта чубоагӀаца балхага хьежожа, 120 метр йӀаьха турбаш хувцаргья. ХьалхагӀа хинна 63 мм йола турбаш, нах тӀакхеташ боагӀаш хиларах, хин тӀалашо лоаттае пайдана яцар, цул совгӀа хин дикала а тӀакъаш яр уж.

МӀаре зарбан болх лелабераша яхачох, 75 мм йолча турбаша хий дикагӀа хьадайтӀарал совгӀа, массанега дӀакхоачаш а хулийтаргда. Массехк дийнахьа баь баргба из болх.

Наьсаре болх бе йолаеннай, РФ герзашцарча низий Министерствон тӀема-вахара центр

ГӀагенакъбан Мартина

«Даьхен лорбой» ганза моттигерча филиале цхьадола хувцамаш хиннад. Вахара хьашташка хьожа нах, психологаш хиларал совгӀа, цига новкъостал лоаттадеш хургья РФ герзашцарча низий Министер-

ствон центр, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цу моттигера.

ХӀанзчул тӀехьагӀа, лаьрхӀаца тӀема операце доакъашхой дог тийша хила йиш йолаш ба, лакха балха говзал йолча Москва баьккача гов-

занчаша шоашта новкъостал дергхиларах. Болх тоабара, наьха хаттараш тохкаш хургда хоамий центре. Цул тӀехьагӀа, уж тем тӀа латташ хиларах дола каьхаташ бӀухошта сиха дӀалургда.

«Со тешаш ва, ВСЦ болхлой юкьебаларах, Россее герзашцар-

ча Министерствоца бувзам хиларах, вай дукхагӀа турпалхошта сиха новкъостал дергда», - аьлар «Даьхен лорбой» ганза кулгалхочо Оздой Муслима.

Из баьхан долаш, бӀухошта дукха федеральни, моттигера новкъостал лоаттадергда.

4 ЗАМАН ХУВЦАМАШ



«Къилбаседа Кавказа россетий» филиала къахъегамхошта елар, «ГалгIай паччахьалкхен 100 шу дизар» яха майдилгаш

Галой Муса

ГалгIайчен кулгалхочун 2024 шера ардара бетта 25-ча дийнахьа арадаьннача Амарах, «Къилбаседа Кавказа россетий» - «Ингушэнерго» филиала болхлошта елар ГалгIай паччахьалкхе хьакхелла 100 шу дизара хетаяь майдилгаш.

Шоай балха тIа бехктокхаме хиларах, моллагIа дола декхар кхоачашде кийча хиларах; белгалвир филиала кулгалхочун декхараш кхоачашдеш вола БIарахой Рашид; керттерча инженер гIонча - болхлой кхерамзле лелаяра, къахъегам лорабара тIахьожам лоаттабеча дакъа кулгалхо Осканаькъан Ислам; болх вIашагIболлача дакъа кулгалхо Совтанаькъан Мухьмад.

«Из да, энергетикий берригача балха лакха мах оттабеш хилар, моллагIча хана, ара хаоттам мичча беса хиларах, мехка фусамашка сердал, йIовхал лоаттау цар», - аьлар «Ингушэнерго» филиала кулгалхочун декхараш кхоачашдеш волча БIарахой Рашида.

Наьсарерча Исламски урам тIара никъ тоабир

Аькхенаькъан Марем

Наьсарерча Исламски урам тIа бахача наха, духача хана денз, сатийса хинна никъ тоабир, из бохабаьбар хин турбаш хувцаш. Шахьара кулгалхо ше тIахьожаш хилар цига.

Белгалду, цига бахача наха халонаш нийслора из бахьан долаш, бакьда, хин турбаш а ца хийцача яргийо ацаш яр.



ГалгIайчен бахархоша Магаси Шолжеи вIашагIтохара говзанч-план ювцаргья

Султиганаькъан Йоакъап

страцешка.

ХьатIадоагIача кIира, республикан доал дара моттигашка массехк хкетаче дIахьоргья говзанч-план ювцача дакъа лаца безам барашца. Уж белгалъяьча ханашка дIахьоргья культуран ценошка, доал дара дакъь тIарча админи-

«Моттигерча юкьарча балха, бизнеса, шахьара администраце викалаш, иштта хьинар дола нах, архитектуран, доозонаш вIашагIкхетарца бувзабенна вIашагIчхетарца гуллургба шахьар дерIаяра хьал дувца», - аьлар Илдарха-ГIалан админи-

страце.

Бахархоша шоашта хетар ала деза, цо таро хулийтаргья уж мо дола хаттараш дика кхоачашде, цунца цхьана доал дара дакъь тIара вахара хьалаш тоаде.

Шоашта кхоачашдича бакьхьа хета хаттар юкьедоаккхаш хиларо новкъостал ду из сихагIа кхоачашде, хIара саг Iаьдала

новкъостал деш хила веза цу хьакъехьа; вай шахьараш, юрташ цIенагIа, хозагIа хургIолаш.

Иштта бахархошка дехар ду, хьадаь даьнначун мах оттабе, шахьара юкьара моттигаш хоза тоаяь хилар теркалдеш хила.

Шоашта бакьхьа хетар бахархой ала йиш йолаш ба лаьрхIача оагIон тIа.



Шелал тIаяле, Iанга кийчдир федеральни наькъаш

Аькхенаькъан Марем

ГалгIай мехка шоай ханнахьа кийчдаьд, Iан зама тIайоагIаш хиларца дувзадена, федеральни наькъаш, хIанз уж 100% кийча да, аьлар ГалгIай Республикан машина наькъий Министерствос.

Керттерча наькъ тIа лостам лоаттабеш хургья лаьрхIа йола 30 техника. Цунна юкье я тайп-тайпара балхаш деш йола машинаш, автогрейдераш, эксковатораш, мухь тIабувтта машинаш, иштта наькъаш гIорадергдоаца хIамаш. Еррига машинаш эшачунца Iалашо

яь я. Цул совгIа, ден-бус ха деш хургба бехктокхаме бола болхлой, трактористаш, этта хьал сиха юстардаккха ховраш.

«Iан замалахьа, федеральни наькъашка йоагIаш йола кийчо хиларах тийша я дIа-юха лелача наьха кхерамзле а. Цудухьа, чоалхане хьал этта мот-

тиг нийслоя, из сиха юстардаккхар лоархIаме да», - аьлар ГалгIайчен Кулгалхоcho Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас.

Мехка Кулгалхоcho тIахьех массабола нах, наькъа бокьонаш лораяра, хаоттам хувцалуш хилара терко яра.



Кастлуш, МагIалбике хъаелларгья вахара хъашташ кхоачашду кхозза вIаштIара яь моттиг

Султиганькъан Йоакъап

цигарча администраце.

Кастлуш, хъаелларгья МагIалбик-Шахъара шоллагIча микрорайоне боккхийча наьха, пенсионерий вахара хъашташ кхоачашду Центр, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага

«Цу даькъ тIара деррига балхаш йистедаьхад, мебель дIаоттаеш, гонахъара доазув тоадеш дола балхаш дIа хIанз дIахьош», - йоах хоамо. ЛоархIае гIишло хъальъяй 0,3 гектар долча лаьт-

тан тIа, из я 1590 квадратни метр, из лаьрхIа я 50 сага. «ДегIаахар» яхача къаман проекта чудоагIаш дола балхаш даьраш ба «Кит-Строй» оалача ООО гIишлонхой.

Белгалду, ГIалгIай мехко массайолча хана новкъостал лоаттадергда цхъаь ба-

хача боккхийча наха цар гаргарчар лоалахоша, иштта наьха хъал теркал деш йолча Iаьдала моттигаша.

Шоай арIагIа вахара хъашташка хьожаш йолча моттигаша а лаьрххIа дола новкъостал дергда царна.

ГIалгIайче дIадахача кIира б-зза цIи яьнна моттигаш хиннай

Коазой Мадина

ДIадахача кIира ялхазза цIи яьнна моттигаш нийсьелар ГIалгIай мехка. Саг ца леш, чакхдаьлар уж хатараш, яхаш, дийцар ГIалгIай Республике гIолла йолча РФ МЧС ГУ зарбан болх лелабераша.

ЦIераш йоаерий ялхазза баха бийзар уж йоае, цу юкье 10 сага човнаш йир, иштта саг кIалхарвоаккхаш йола цхъа моттиг нийсьелар.

«ГIалгIай Республике гIолла йолча Россе МЧС Кертерча урхаллен болхлоша, нах цIерах лорабеш, дукха къахьег бахархошца, цIи ялара керттара бахъанаш царна хъалхудоахаш», - аьлар МЧС хоамо.

Бахархошта хъалхадаяккхар, газах ахча дIадала дезилга

Султиганькъан Йоакъап

«Газпром межрегионгаз Наьсаре» оалача ООО говзанчаша шахъарашка, юрташка бахача наха хъалдаьккхар, оршот ди хъатIадалехь газах дола декхар дIадала дезилга, газа счIтчика тIара таьрахъашка хьежжа.

«ХъатIакхъачай газах дола декхар дIадала ха. Нагахъа санна из оаш дIаденнадеце, кхы а кхо ди да шуга», - аьлар хоамо.

Карарча хана, из Iаьдала декхар дIадала атта хургдолаш массехк тайпара хъал вIашагIделлад. Из дIадала йиш я «Газпром межрегионгаз Наьсаре» яхача ООО сайта тIа, «СчIтчика гойтам хъаала» яхача даькъ тIа, «Доалахъарча кабинет», «Са газ» яхача даькъага гIолла телефона тIара, СМС хоамах укх номерах 8-964-059-04-04, иштта ЛС*ПОКАЗАНИЯ# яхача оагIонга гIолла. Масала, цу тайпара, газови счIтчика хъатежа бола мах дIабала аттагIа да, лакхе белгалдаьча беса. Цига дIаваха а везац, е ха йоаеш ший аргIа хъакхачарга хъеш латта а везац, ший ха ца йоаеш, дIадахъийта йиш йолаш да Iаьдала газах дола декхар.

«Газпром межрегионгаз Наьсаре» ООО белгалдир ший ханнахъа декхар дIалуш хилар лоархIае долга, тIаккха шоана лерттIа газ лоаттаяра дучхъале йолаш хIама хургдац.



Южни оалача юрта, 120 моттиг йола берий беш хъальеш латт

Коазой Мадина

МагIалбика кхален Южне 120 моттиг йола берий беш хъальеш латт, яхаш, дийцар ГIалгIай Республикан гIишлохъяра Министерствос.

Цу гIишлон контрактах бола мах 167 млн сом ба, республикан Министерствон заказах «Евростройсервис» яха фирма я из хъальер.

Шозза вIаштIара яь гIишло хъалье йолайир дIаяхача бIаьсти. ХъатIадоагIаца шера из болх йистебаккха лерхI.

«Таханарча денга кхоачаш, 100% йистедаьннад шинна а гIата тIа аьшкабетона балхаш, лардаш, пенаш, блоагIий, тIера плиташ IотIаяхкар, цул совгIа, пенашта юкьера хIама цахазийтара дола балхаш а йистедаьхад.

Дикача дIадода юкьера

йовкъаш йохкар, тховнаш тахкар, бIеха хиш дIаухийташ йола моттигаш кийчъяр. ДIадоладеш да мух кхетийтара даькъ тIара, чура электросетий, хий чудаккхара балхаш. ГIишлон-монтажни болх баь баьннаб 44%, - аьлар гIишлохъяраша.

«Клалхарваккха Грут» яхача яхье котбаьннараш хьакхайкабир

Гаьгенаькъан Мартина

Глалгай мехка хьакхайкабир тиша каьхат гулдеш хиннача яхье котбаьннараш, из болх вlашагlбеллар яр Глалгай Республикан кагирхой политикан, туризма Министерств, из чуйоагlаш яр экологически проекта, яхаш, дийцар «Сердало» газетага кагирхой цьханкхетерий Цlагlа.

Из лоархlаме моттиг дlахьош, тиша каьхат гулдеш хилар 12 ишколера 9000 дешархо.

Лаьрхlар кхоачашдир цар, 11 969 тонн каьхат гулдир. Дикагlа болх баьрех хилар Ньсарен №5 йола ишкол, цо гулдир 3 136 тонн каьхат. Цу тайпара каьхьегарах цу ишкола совгlата делар 30 000 сом. 2 376 тонн каьхат гулдаьча «Магас шахьара №1 йолча СОШ-Берий беш» оалача ГБОУна елар шоллагlа моттиг. Кхоалагlа моттиг кхачар Дошлакхий-Юртарча №8 йолча юкьерча ишкола, цо гулдир (1 508 тонн), - аьлар хоам.

Белгалду, уж кхо совгlат доацаш, дикагlа кхачхийгача 420 бера Глалгай Республикан кагирхой политика, туризма Министерствон совгlаташ лургда.

«Шера дикагlа вола дешархо» яха Х-гlа преми дlаелар

Гаьгенаькъан Мартина

Глалгайче чаккхе йир «Шера дикагlа вола дешархо» яха, хlара шера луш йола Х-гlа преми дlалуш. Цига дакьа лоацаш бар Ньсарен кхален 20 ишколера дешархой, яхаш, дийцар «Сердало» газетага из болх вlашагlбеллача Хучбаранькъан Адама.

«Сурхо тlа бахача Хучбаранькъан вежараша оттадаь совгlаташ дар уж, берий дешарцара безам совбаккха лаьрхlа. Совгlаташ, грамоташ елар 7-11-ча классашка вагlача 16 дешархочоа, уж бар Сурхо тlарча, lаьлий-Юртарча, Эккажкьонгий-Юртарча, Яндарерча ишколай дешархой», - аьлар тха газетага.

Цул совгlа, берий даьшта а иштта хьехархошта а шоай балха дакь тlара совгlаташ делар. Цу яхьан юкье «Юртарча дикагlа йола ишкол» яха керда оагlув юкьеьккхар.

Тхоца кьамаьл даьчо яхачох, бераш иштта хьаллоацаш хиларо, цар дешарцара безам а совбоаккх.



Дешар – сердало...

Юртарча берий кхоане

Гарчакханькъан Сали

Халкьа хьакьбал долча цьхан кицо яхачох, дешар – из сердало я. Вешта аьлча, дийша саг сийрдача цlагlа вагlачох тара ва, цадийшар баьдеча гlолла лела веза. Вай берий кхоане а кьаман кхоане а тийша я тlехьа тlакхувш дола ноахалаш хьакьбал долаш хиларца. Карарча хана, вай lаьдало шийна мел могоар ду берашка дешийта гlерташ, саг цецваллал дика а дукха а керда ишколаш хьальяьй, хьальеш латт вай мехка укх тlехьарча шерашка. Оаха хьалха хоам баь ма хиллара, царех шиь цьха бутт хьалха болх бе йолаеннай Сурхо тlа. Уж я №4, №5 йола ишколаш. Хьалхарчох оаха дийцадар газета дlаяхача номер тlа. Тахан оаха дувца лаьрхlад №5 йолча ишколаш лаьца. Из хьальяьй Сурхо тlара lаьлий-Юрта дlабодача новкьа, «Дешар» яхача федеральни программа дlадехар кхо-

ачашдеш. Сона дагадоагlаш, цу юртарча «Маяк» яхача совхозо сомий бешамаш дlайийнаяр цу оагlорахьа цьхан хана.

Царех доал ца дича хулаш дар хьахилар. Кастта хlаманна пайдана йоацача кхачар. Цул тlехьагlа цигара лаьт-таш дийкьар готта боахкача юртарча наха, иштта шерлуш-шерлуш дегlаера из оагlув. Берашта деша моттигаш яцар юхегlолла, цар гlаш lоьаха дезар юрта юкье йоаллача №2 йолча ишколе. lай цига цкьа-шозза хьал-lо даха бер цамогаш хургдац оалил-га дацар. Цудухьа тоьал ха яр цигахьа ишкол еза яхаш дувца. Дукха ха йоацаш хьальяь а яьнна, ший хьалхара дешархой тlаййцар ювчача Сурхо тlарча №5 йолча ишколо. Со цига нийсвеннача дийнахьа, машина наькьаш дехкача Министерствон болхлой боахкар цун наlарга гlолла тlехьоала никь тоабеш, асфальт бул-



Сурта тlа: Сурхо тlарча №5 йолча ишкола директор Гlайтакханькъан Ахьмада Фатима

лаш, цар дийчачох цу наlарга бухсоццаш светофор а йогlа лаьрхlа ба уж, наькьал дехьасехьа дувлача берашта цьхакка кхерам хургбоацаш.

Ишкол ше хьальяь яьнна, гlишлонхоша дlаенна хиннай цьха шу хьалха, бакьда директор Гlайтакханькъан Ахьмада Фатимас яхачох, каьхаташ

влаштlехьа ца даьлча, лицензи ца хилча хьаелла йиш яц ишкол, цудухьа гайра из соахка хьа ца еллаш. 2024-2025 дешара шера хьалхара четвeрть йисте а яьнна, шоллагlа четвeрть йолаелча дlаболабаьб укхаза болх. Дай-ноаной-м укхаза шоай бераш хьачудахийта чам болаш бола дукха ха хиннай, берашта шоашта а цох йоккха оатто хуландаь. Дикка доккха юрта дакьа чулоацаш я ишколанна хьахьожаяь моттиг, 22 урам тlара бераш да укхаза Илмаш карадерзаде аха дезараш. Вешта аьлча, укхаза деша дагlа дезараш дерригаш 704 бер да, царна лаьрхlа яьй из хьаеча хана. Хlанз укх сахьате, цига дешараш 300 бер мара дац. Ахьмада Фатимас яхачох, тов бетта укх ишколе дlаяздаь хиннад 600 бер, бакьда ахчан гlулакх дика ца хиларах, цьхьацна класс мара хьа ма елла, аьнна, соцадаьд из гlулакх. Хlанзарчоа ишколе шолха классаш яц. Укхаза деша дагlа дезача берех ахаш совгlа дараш юртарча №1 йолча ишколе, lаьлий-Юртарча гимназе, кхийолча моттигашка деша ух, бокьонца (берригача низаца) ишкол дlайолаенна яллалца. Хьакимаша кlеззига





сабарде аьннад, керда шу хьа-хилча, из ха хьагтаотгарга сатувса ш ба укхаза. Хьанз ишколе 11 класс я, 1-1а классаш ший я, 2-4 классаш цьацаца мара яц. Иштта цьацаца класс я 5 - 10. Цьхайтгалагга класс вьалла яц. Цар ЕГЭ дьалургья шоаш хьалха баьггача ишко-лашка. Йолаш йолча классашта юкье, 25 берал кьезигагга долаш, класс яц цьааккха. Цьхайолча классашка 28, 33 бер да. Цьхоалагга классаш ший нийсьялара бахьан да, цу классе 46 бер вьашагкхийтта хиннад, цьхан классе иштгал бераш доаггаде йиш йоацндаь, из шин класса йийкьай.

Кердаца ишколе 42 кабинет я, хьаране чу компьютер, интерактивни улг, мелаца язду улг, маркерца язду улг да, принтер, сканер, ноутбук я. Берашта дьахьокха мел деза хьама, ший планга, юмадечунга хьежжа долаш да. Хьанзарчоа кабинетни система укхаза яц, беррига дешархой вьашагкхетгалца сабарде лаьрхьад ишколе. Дешара керда моттиг хьайийллага, халаггача дешаех цаг хул дика хьехархой вьашаггтохар.

- Хьехархой мичахьара гулбаьб оаш? - ячаха хатгара жоп дала дукха хало е езанзар Ахмада Фатимай.

- Хьехархо тха 22 ва. Уж гулбе хала да. Соакха денз уж вьашаггтоха гьерташ, тха ишколе дакха дезар шо оалаш, кьахьийгад оаха. Физика хьехар Наьсаре балха я, чьоагга дика хьехархо я, олимпиадшта юкьеуаш, кьахьийгад цо. Дукха ха яр аз цунга дехар ду. Иштта химик дика я са, зувчаш бувца безаш бац; биолог, ингальсий, гьалгьай мотт хьехаш шоай болх бовзаш бола нах ба. Цу тайпара Магасера, Наьсарера, укхаза Сурхо тьара ба-кх уж. Берригаш лакхара дешар дийша ба, шин йийгагара дьа мел ийккхараш, уж ший студенткаш ба. Шаккхе 5-ча курсе дешаш ба, каста йистебоал. Хьехархой ханна боккха бац, юкьера дьалаьрхьаца 22-23 шу хургдолаш ба уж. Эггара боккхаггчар а даьннадац 43-45 шу мара; дукхача хана денз, кьахьегаш хабаькха нах ба уж.

Кьезига дувца безам бар са, ишкола директораш Гьайтакханаькьан (Овшанаькьан нус я из) Ахмада Фатимайх лаьца. Хьехархочун болх цо 28 шера баьб, эггара хьалха

ишколан тхов кьалха кьахьегга из йолаелар 1994 шера. Кьахь шера зувч йолаш кьахьийгад цо Сурхо тьарча №1 йолча юкьерча ишколе. Из ший лакхара дешар дийша я, хьалхара цун дешар Москверча экономически институтца дувзадена дар. Шоллаггдар вай университетера ПМНО (юхьанцарча дешара хьехархо а хьехара наькьаш а) яьккхай цо. Фатима шие бакьболча хьехархой дезалера хьаьйна а кхийна а я. Из Галашкарча Гьайтакханаькьан Ахмада йог йолга хайча, чьоагга цецваьлар со, цунца цьхана дикахетар а хилар. Ахмад сона вайзар 1981 шера. Цох лаьца кьезига дувца безам ба са. Цу шера (Сурхо тьарча №2 йолча ишколе цьхан шера кьа а хьийга) Шолжа-Гьалий тьа «Сердало» газета редакце балха вахар со. Бакьда сай доалахьа ваха фусам йолаш вацар со цу хана. Мах телаш, квартира лувца езаш дар гьулакх. Лертгга квартира лаха а дацар атта. Вай поэтага, журналистага Угурчанаькьан Азमत-Гирега хаьттар аз:

- Ваха мегаргволаш, квартира езар сона цьхан юкьа, йовзий хьона цу тайпара моттиг?

Дукха уйла ца еш, Азमत-Гире аьлар:

- Со ваьха квартира я хьона 1-ча микрорайоне, Дудаева бульвар оалача моттиге, из яьсса латт мотгаш ва со...

- Хьан я из? - хаьттар аз.

- Цу фусам да Галашкара Гьайтакханаькьан Ахмад ва, йа оале цо чувита мег хьо. Бакьда

Галашка ваха-м везаргва хьа. Цигарча ишколе директор ва из. Вахаш а цига ва, - аьлар новкьоста. Азमत-Гире шие дика саг вар. Наха гьо де кийча хулар из, моллагга чоалхане моттиг вахаре нийсьяларах.

Гьулакх Галашка ваха везаш дар. Наьсарера такси а лаьца, Сурхо тьарча хьун юкьегьолла бодача новкьа гьалгьай кьаьнача юрта даха арадаьлар тхо. Никь хьанз тоабаьб яхаш дувц цигара, бакьда цу хана кьоагаш доаккаш, хиш латгаш, цькьаза машин тетта езаш бар из. Юрта дьакхьача, хетта даьлар тхо, Ахмад мичахьа вах. Цигарча наха юахоаттар:

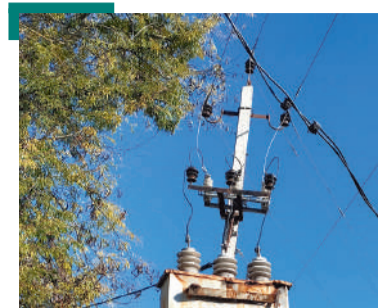
- Мари сесаги ишколай директораш бар вий йа вувцар?

Ба а бар цу хана Гьайтакханаькьан Ахмад а цун фусам-нана Татенаькьан Люба а цу юртарча шин ишкола кулгалхой. Ахмада цу хана са юхь йир, ший квартиран дьоаггаш хьаделар цо эггара хьалха шийна гуш волча сога. Массехк бетта цу фусаме вахар со, сона доккха гьулакх хилар цох.

Ахмадеи Любайи дезале цьха кьаьнки йий йийги да. Йийигех ший лораш ба, цаг бухгалтер я, хьаьга Фатимас дас-нанас хьабена никь дьахо дьабахьа лаьрхьад. Цар шоай дезало метгел, моллаггача гьалгьачо а сий де дезаш нах ба Ахмади Любайи. Дезала дас, 49 шера ишкола директор волаш, кьахьийгад; хьаьга Любас 47 шу даьккхад цу балха тьа. Тамашийна хьама да ца аьлча, фу

аргда цох? Уж шаккхе а болаш ба карарча хана, Фатимайна гьо эшача хьаькьалера хьехам бала, новкьостала дош ала уж мо бола нах хилар доккха ираз да. Из кхетадеш я Фатима шие а, наьха дика тешал тьехьа долча даь-наьна йог шие хиларах доаккхал ду цо. Цьхьаболча наха Ахмадаяр санна оамал йолча сагах кьаьда саг вар оал, аз цох эздий саг вар аргдар, цу дешо мара бокьонца йовзийтац цун оамал, вахаре цо хьабена никь...

Кхь а дукха дувца йиш яр Ахмадах а цун цьен-наьнах а лаьца. Тьехьа тьайоаггача хана, царех кьаьстга дувца хьожаргда тхо. Хьаьга Ахмада Фатима кердаца ишколан гьулакха оарцаггьаьнна лел укх деношка. Шеддоо хьама долаш да, кьезига халонаш нийслу интернет чуйилларца, бакьда из хало а кастга дьаяргья, аьнна, хеташ я из. Саготдеш ер ма дий ала кхь хьама дац. Мел дезар, хьехархочоа мел эшар долаш да, урок яла дьачувахача хьехархочунга да хьалсага, хьама дьахьокха йиш йола улг. Бера дьадувчачул дикагга дьаьц ший шин бьарга бьаргагур. Иформатика кабинетте дукха компьютараш юотгьяьй, царца болх бе дьаболабенаб. Ингальсий метта кабинеташка лингофонаш я, цар чу компьютараш, ноутбуках, планшетах пайда эца йиш я. Химе, физика, биологе кабинеташка лаборатореш, цар чу мел эша йилмаш юмадара гьирсаш да. 174 саг цькьа юаха йиш йолаш я укхаза-ра столови, истолаш шин даькьа дийкьа оттадаьб, берий дарцара чам айлуьрболаш, хоза сурташ дийкхад пенаш тьа. Марга укхаза ду дешархоша (1-4 классашка мах боацаш), делкьийна мук шоай цьагга дургдолаш цьаболх уж. Укхаза а, вокх №4 йолча ишколе санна, 6 дийнахьа деш, смена цаг мара яц. Бакьда Уставага диллача, 5 дийнахьа а деша йиш йолаш ба укхаза. Хетаргахьа, иштта хургда из, цьха ха-зама яьлча. Цьхьабьха цьха хьама тьагохалов сона. Укх тьехьарча хана, республикерча дуккхача ишколашка хьаьйий тайп-тайпара музейш. Иштта музей йолаш я Сурхо тьарча №5 йолча ишколе а.



Гьалгьайчен антимонополюни гьулакха болхлоша гьод тьехар мехка энергетикашта

Султиганаькьан Йоакьап

Гьалгьайчен УФАСо гьод тьехар «Кьилбаседа Кавказа россетий» ПАОна, Магасера лампаш дьайоаярах, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан антимонополюни гьулакх леладераша.

«Гьалгьайчен УФАСо хьаьдийллар «Кьилбаседа Кавказа россеташта» - «Ингушэньергона» духьалара гьулакх, республикан столице вьашггара даьча цьеношка бахача наха сердала хьалаш доагггача беса цалоаттадарах», - аьлар хоамо.

Белгалдир, Гьалгьайчен столицан вьашггара даьча цьеношка бахача наха касткаста, дукха сахьаташ доахаш, лампаш дьайоаеш моттиг нийслуш хилар. Цунца цьхана ала дезаш да, компане лоаттаеш йола электроенерги шера 72 сахьата мара дьайоаяь хила бокьо яц, цьвара йоаеш 24 сахьата мара, из а доккхий тоадара балхаш дьахьоча хана мара.

Бакьда, «Кьилбаседа Кавказа россеташ» - «Ингушэньерго» боарамал тьехьаьннай, дукхача наха электричество хьаьларга сатийса хилар доа а деш.

Уж кьоачамбоацараш гучадаларах лаьца, Юкьарлоно аьлар, мехка столицан Администраце доалахьа электрически сетеш латташ хиларах.

Шоаш договора кулг яздаь ма хиллара, токацара таронаш лоаттаераша тешшама, дикал лакха йола электричество лоаттае еза.

Прокурорски тохкама балхаш дьахьош, гучадаьлар из дьайоаяра цьааккха а бахьан ца хиннилга.

Цу тайпара, Гьалгьайчен УФАСо чьоаггидир «Кьилбаседа Кавказа россетий» - «Ингушэньергон» ПАО оагггарахьара кьоачамбоацараш нийсдалиьта хилар. Из бахьан долаш, гьулакхерча, юридически моттига доаггаш ма хиллара гьод такха деза 325 эзар сом.

Гьалгьайчен антимонополюни гьулакх леладераша Гьалгьай Республикан бахархошта цьаькха а хьалхадьккхар, таронашца гьалашо лоаттаю моттигаш, наха дика хьалаш лоаттаде декхарийла йолга.





ша цецвоаккх. Шун кяхьегам безам тIабодаш а сийрда а ба. Баркал оал аз шоана, ГалгIай мехка тамашийна говзал гойтар, дIахо а иштта дика кяхьеганиз лулба шоана».

«Паччахьалкхен музей болхлой цIерагIа баркал оал аз укх тайпара гойтам вIаштIехьабаларах.

Оаха беза лоархI шун болх, из культуран тIехьален йоккха ганз я. ДIахо а иштта кяхьегара тIахьех тхо а тха кяхьархой а укх тайпарча гойтама. Тхо тешаш да, наьха таро хургья ер тамашийна хоза болх бIаргаго а, из дег чу бита а. ДIахо а иштта воайла бувзам лелабеш, керда гойтамаш дIахьош кяхьегаргда вай», - аьлар, ше кIамаьл деш, ГалгIай Республикан ГМИИ кулгалхочо ТIумхой Любас, цо гойтама доакъашхошта дагалоаттама дипломаш делар.

Ший арIагIа, Ахмедов Хидриильяса, Магомедалиев Мухьмад-Иаьлас, Шейхов Iумара баркал аьлар гойтам дIабахьара болх вIашагIболларах, иштта белгалдаьккхар шинна а республикан культуран вахаре из эшаш хилар. ДIахо вай мохк дегIабар ловш ловца баьккхар.

Белгалду, гойтам дIабахьара болх вIашагIбеллар ГалгIай Республикан культуран Министерство я, РФ культуран Министерствос мога а деш, из гойтам чубоагIаш бар гIалгIай паччахьалкхен 100 шу дизара цIайна.

Тамашийна Iадаташи кулгаговзали

ГалгIайчен ИЗО музей хьабийллар «Махачкалера безамца» яха гойтам



Козой Мадина

Ший тайпара совгIат дир гIалгIай паччахьалкхен 100 шу дизара, ГалгIай мехка хьалбера селий суртанчаша шоай кхоллам, из хьокха оттабир исбахьален искусствай музей.

РФ цIихеза суртанча, Росс суртанчий Союза доакъашхо, дахчах унцукульски сурташ деча Анчиль тIехьен кхоалагIа доал кхоачаш вола говзанча Мухьмад-Иаьла Госенович Магомедалиев; Селий мехка паччахьалкхен преме лауреат, цIаста пхьегIаш хьаю, аьшка тIа сур-

таш дехка говзанча Iумар Ахмедович Шейхов; аьшка, дошо исбахьален сурташ кхолла Росс суртанчий Союза доакъашхо Хидриильяс Ибрагимович Ахмедов кхачар вайцига, шоай хоза кхолламаш дахьаш.

Ше цу балхах цецьялар лочкьадеш яцар ГалгIай Респу-

бликан культуран министр Лянаанькъан Залина.

Гойтам хьабеллаш хьашашка моаршал хоатташ, цо аьлар: «Махачкалера безамца» яха гойтам искусство езарашта бокьонца дола цIай да. Говзал лакха йолча, начIал долча селий пхьараша даьча балха-



ГалгIайчен студенташ «Къаман жовхьар» яхача театральни кхетачен доакъашхой ба

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIайчен студенташ дакъа лоачаш хилар «Къаман жовхьар» яхача театральни кхетачен юкье.

Цунна чубоагIаш дар ЖIайрахьа кхале «БIаьшерий боадонгара» яха Базорканаькъан Идриса цIихезача романах оттаяь спектакль гойтар, аьлар «Сердало» газетата ГалгIай республикан кагирхой политикан, туризма Министерствос.

«Хьалхара балха дакъа цар дIадихьар Аьга-Кхала оалача гIалгIай ширача юрта. Гонахьарча гIалаша,

сий долча лоамаша дувцар кхы а чIоагIагIа бакь хилара тешал дора», - аьлар хоам баьраша.

Автораша лаьрхIадох, дувцар хулаш йола ха яр малх чубузаш латтар.

ХIара юхь ловзаечо ший декхар ма дарра кхоачашдир, цудухьа цига хьажа баьхкараш а раьза бар.

«Кагирхоша дIабихьача балха хоалуш дар, театро наха юкьера барт чIоагIбеча, уж вIашагIтохача, культуран тIехьале лораеча доккха дакъа лоачаш хилар», - аьлар кхетачен кулгалхочо Чахкенаькъан I.





Нанна новкъостал дир, бера доагIа ахча хьаэца

Коазой Мадина

**МагIалбика кхален Кер-
дача Реданта яхархо яха
хилар, ГIалгIайчен сага
бокьонаш лораю видал
волча, ший дехар ийца:**

«Со юртарча ишколе хьешаш я. БIарчча дийнахьа болх бе безаш яц со, хIана аьлча заIапхо долаш бер да са. Бокьонах, бIарчча дийнахьа болх беш яцар аьнна, бер заIапхо хиларах, цун да е нана цунга хьожаш хиларах доагIа 10 эзар сом ахча хьаэца дезаш ба. Из хайначул тIехьагIа, моттигерча СФР каьхаташ дIачуделар аз, дIахо из ахча сайна хьожадергдолаш.

Таханарча денга кхоаччалца из хьа ца луш дус, аз дехар даьд царга дукха, деррига каьхаташ долаш да».

Сага бокьонех волча видалца болх беча наха техкар из дош, цул тIехьагIа, карарча шера аьтинга бетта денз, бер заIапхо хиларах доагIаш дола 10 эзар сом ахча хьаьхожадир.

«Аьтинга бетта денз лайчилла беттага кхаччалца, хьатIадала дезаш хинна ахча 60 эзар сом дар, из а ухк бетта хьалургда», - аьлар ГIалгIайчен сага бокьонаш лораеча моттиге.

ГIалгIайчен бахархошта дийцар дика гаьнаш кхейрах

Султиганаькъан Йоакъап

ГIалгIайчен Iалама Министертвон говзанчаша мехка бахархошта дийцар, дика гаьнаш мишта кхее еза. Из хоам «Сердало» газетага бир ГIалгIай Республикан Iалам лорадеча боахамо.

«Цар иййцар керттера кьайленаш, цьхаккха новкъостал а доацаш, цIена, дика гаьнаш сага ше хьалкхее йиш хиларах», - йоах хоамо.

Цига ха дезар да малагIа гаьнаш харжа еза, дIайогIара кIоаргал мел хила еза, цул тIехьагIа малагIа доал де деза уж чIоагIлургIолаш.

Боахамо болхлоша белгалду, ГIалгIайче хоза а мах бола а хьу хилар. Вай мехкарча доазон тIа мах бола гаьнаш я. Царна юкье я поп, пхьан, кьоахк, кьахьэсти. Иштта кхы а дукха гаьнаш - вай мехкарча Iалама хозал.

Культуран цIенхашта тIехьале

«Абрамцево» музей-заповедника ГIалгIайчера гойтам

ГIаэгиринаькъан Альбика

Лайчилла бетта 20-ча дийнахьа, ГIалгIай Республикан Паччахьалкхен сурташ гойтача галерее хьабийллар «БIаьшерашкара Абрамцево Iадаташ» яха Паччахьалкхен историко-исбахьален музей-заповедника гойтам.

Культуран кхетачене дукханах гулбеннабар, цу юкье бар дешархой, студенташ, кхоллама болхлой.

Кхетаче хьаеллаш, ГIалгIай Республикан культуран министра Ляьнанаькъан З. И. белгалбир цу проекта лерхIам, из гIалгIай паччахьалкхен 100 шу дузаш хилара хетабаь дахьош хилар. Цо иштта аьлар, цу гойтамо «вIашагIтох истори, искусство, халкьа карагIдоалар, цунца цьхана культуран тIехьале вайна йовзийт - вай боккхача мехка юкьара а деза хета хамаш».

Лоацца дийцар Абрамцево оалача моттигах а, цун цIихезача даьйх а, цар доттагIех а - суртанчех, йоазонхох лаьца ГIалгIай Республикан Паччахьалкхен кулгалхочун хьалхарча гIончас Саганаькъан И. М.

«Дика хет тахан Абрамцевох дола цьхьа дакьа ГIалгIай лаьтга долаш», - аьлар цо.

Культуран бувзамах, ГIалгIашцарча дикача гIулакхех, Iадатех, Россе мах болча тIехьаленах дийцар «Абрамцево» музей-заповедника исбахьален отдела кулгалхочо Грушко А. А.

«Тхо чIоагIа раьза да, мах бола Абрамцево истори ухк гойтамга, сурташка, кулгаговзалга гIолла ГIалгIайченна довзийта».

Гойтам дIаболалуш хьашаша, фусам даьша шоайла совгIаташ дир, кьаман Iадаташца дувзаденна.

«Абрамцево» музей болхлочо Л. И. Бессоновс, иштта Ю. А. Махасевича галерея фусам-даьшта, хьашашта хохломера сурташ тIадола керта тIа техкаду йовлакхаш делар, уж ГIалгIайчен кхалнахага чIоагIа хоза товра.

Гойтаме баьхкарий дахотаро хилар хозала, Iадатий дуне довза, из хозал хьакхоллара исторех хьокхабала.

Экспозицена чуйоагIаш яр кьаьстга йола искусствоца бувзабенна кьахьегам гойтаоагIув. Хьалхарча дакье цига хиннарий таро хилар Абрамцево истори довза, наггахьа мара гуш доацача XIX бIаьшерен сурташка, мебелашка, вахара кьаьнарча гIирсашка гIолла. Цунна чудоагIаш дар кьаьнарча говзанчашта карагIдаьннар, цар тьхьаленна дитар.

Гойтаме дукхача ноахалех болча суртанчий балхаш довзийтар. Уж дар мехка кулгаговзала, искусствон, исба-

хьален гIирсаш деча дакьтIа цIихезача наьха кхолламаш. Царна юкье яр Ворносков Василе, Серегин Валентина, Дроздовске Александра, Дяттерев Геннаде, Обухова Татьяна, Андрианова Анной, Филиппова Анной, Бободей Иринай, иштта кхычар цIераш.

Деррига балхаш ший тайпара хоза дар, хIара говзанчас шийна ма хов хьакхелла дар уж, хьажархочун безам тIабодаш.

Ветрова Лидияй када та сурташ дехкара болх гетгара белгалбоалаш бар, ше моргкхы боаца, тIахьезача бежа бола, даьй гIирс бар цо баьр, бIарг тIаотташ хоза а бар из. Дроздовский А. ший тайпарча гIирсашца даь сурт (панно) а дар гулбеннарий теркам тIабодаш, дукхачарна хоза хеташ; иштта дахчан дукха балхаш дар, шаьра а, харшаш даьха а, тайп-тайпара а. Царга хьожаш хиннараш а дукха

бар.

ТIабувхабу гIирс, тайп-тайпарча ханашкара истори гойташ йола пхьегIаш - из деррига а ший тайпара безам тIабодаш дар. Из духьала гойтам хинна а Iацар, сага дегчу йицлургIоаца лар юташ дола хьал, кьаьстга терко е езаш хинна балхаш дар уж. Из культураш шоайла дIаюха йовзар дар, цо цаI болча вай боккхача мехка кьамий культураш, хозаленаш гойтар, тIехьаленах доаккхал дайтар.

Кица да «цкьа бIаргагор дикагIа да, бIаьзза хьахозачул», яхаш, из цу гойтама доагIаш дар. Сога хьатгача хIара саг гIоргвар цига, наггахьа мара гуш йоаца хозала таронаш бIаргаго. Из а, арахьа даваха лела ца везаш, «Абрамцево» музей-коа хьакхелла хозал го.

«БIаьшерашкара Абрамцево Iадаташ» яха гойтам хурга, 2024 шера оагIой бетта 15-ча денга кхаччалца.



Баъсса хъехам пайдана бац

Наькъашка лелара бокъонаш телхаярах

Гарчакханаькъан Сали

Каст-каста дувц вай наькъашка хулача хатарех, йохаеча машинех, боабеча а лозабеча а нахах. Кагирхой сиха хилар, цар машинаш чехка хехкарах хъехаду. Цунца бувзабенна хъехам тел маьждигашка, дувц телепередачашка, газетий оаглонаш тла. Длауила йича, цох дувцар, во да алар пайдана дац. Укказа кхувш боагача кагирхошца хIара кIира, бетта, бIарчча шера кьехьега деза, цу лостамагIа йола цар бакъаьхара оамал кхееш. Цу даькъе йоккха моттиг дIалоацаш хила беза ишколашка беш бола болх. ХIара классе малагIа тайпара, фу чулоацам бола болх бе беза белгалдаьккхад ишколашта лаьрхIа. Деш дий тIа мел дождаьб хIама е дац? Сона хеташ, дуккхача ишколашка из кхоачам болаш дика деш дац. НийсагIа аьлча, дуккхадар ца деш дут. Хьалхарча классе денз ийс класс якккха даллалца, берашта йовзийта еза гIаш, велосипедаца, машинаца лелара бокъонаш. ЗIамига болча хана денз, из керта чу йочудоллаш хилча, цхьа дика лар йоацаш дусаргдац. Цу тайпара болх лерттIа дIа ца хьу ишколаш бехке я, аьнна, хет сона, цхьадолча даькъе, еча аварешта а лозабеча наха а хьалхашка.

Юхьанцарча классашка хьехархой Юмае гIерт царна новкъа лелара бокъонаш, светофор, цхьайолча гIармай чулоацам. Бакъда йоккхагIа классашка уж дIачубаьлча, цу тайпара болх мелбайийта мегаргбац, хIана аьлча цу классашка кхы тIа чоалханегIа дола хIамаш Юмаде декхарийла ба уж. Цхьаболча хьехархоша, цу деша цIенхаштга теркам ца беш, доккха гIалат доалийт. Цар шоашта цу гIулакха еннача темашка, сахьаташка хьежжа кьаьхьега деза, наькъах лаьца кьамаьл деш, бераш хила тарлуца хатарах лорадеш. Дешархой шоаш а хила беза, вахара из оагIув йовза гIерташ. Амма гуш дар кхьькех сурт да. Дешархоша а хьехархоша а талмашта лелабу из болх, цIенхашта а лорхIамае а ца хеташ. Из нийса дац, тахан царца ца беча балхо, кхоана голбаха тарлу уж, шоаш а лозабайташ, нах а лозабеш. Цудухьа хIара классе кьаьхьега деза дешархошца, белгаллара вахарера масалаш а кхувлаш, тIехьагIа цар цу тайпара гIалаташ дергдоацаш.

Цхьадола дешаш, берашта хов аьле, вIалла Юма ца деш дита тарлу ишколе. Масала, наькъал сеьха мишта вала веза, мичаьха гIолла вала веза; малагIа моттиге ловза йиш яц; велосипедаца мишта лела веза, иштга кхы дIахо а. Уж де-



шархошта шоашта хов аьнна дитар, доккха гIалат да. Оалаш ма хиллара, бетташ-бетташ батI кхера; кхоозза а, диазза а, итгазза а дувца мегаргда цу цIенхаштача дешаех, тIакккха кIоаргагIа кхетаде мег новкъа лелараша де дезаш дар, дита дезаш дар.

ДIахо дIайолхача классашка бе-бе ловзараш, яьхаш, йоазон балхаш, царех гарра кхьдараш деш хила беза хьехархой а дешархой а. ЙоккхагIа йолча классашка бераш хьалчудаьлча, кхы а чIоаргагIа бе беза аьнна хет сона цу тайпара болх, хIана аьлча уж цхьацца чархаш йола транспорт хехка болалу, машина ко лаца безам болаш хул. Цох хьахулар вайна дика довзаш а да. Ханал хьалха машина тIа хайтача берешийна а наха а бала бу. Берашта цу хана доастама хеташ хул велосипед лелаярах дувца. Уж-м хIанзле «Мерседес» е БМВ хехкаш ма лелий, велосипедах берий ловзорг хеташ, бел уж. Велосипедаца лелар массехк классе Юмаду. Хьехархой декхарийла ба Iаьдало цунца дувзаденна тIадехкаш дола декхараш кхоачашде, дешархой декхарийла ба шоашка дIаяхар хьаде.

Цхьан шера 8 классе кулгал де хьожваьвар со. Классан керте латта хьехархо декхарийла вар бераш велосипедаца лела Юмаде. Вайна цох дош ца хете а, из цIенхашта дош дар, хIанз а да. Берашта духхьал дIадувцар пайдана дац, дIа а хьокхаш, уж Юма ца дича. Цу гIулакха велосипед езар. Дийхар аз бархIагIа классашка, кхыча классашка дагIача берашка велосипед йоалаяр, урокаш яьлча чуьгаргийлоаш. Велосипед йоацаш нагахьа бер дацар ишколе, бакъда из ах дийнахьа хьайоалае раьза волаш саг кораванзар ерригача ишколе. ТIакккха мишта хьеха езар из урок, мишта лораде дезар бераш хила йиш йолча хатарах? Наьсарерча базар тIа хьал а ваха, 3000 сом денна, цIенна велосипед ийцар аз. Из

ПДД Юмае наькъаьргьар сона а цу ишколе мел волча хьехархо-чунна а.

Нагахьа санна хьехархоша из лерттIа дIаьхьехаре, дешархоша лерттIа Юмайоре, цхьадола наькъа хатараш ца хулаш дусаргдар. Масала, укх деношка сона хезар, велосипед хехкаш лела кIаьнк турбах кхийтта чIоагIа лозаваьв, аьнна. Массехк шу хьалха, цу тайпара лела ишкола дешархо машин тIакхийтга велар. Йоккха саготонаш ма йий уж даьшта-ноношта, цунна бехке ва ханнахьа из бер велосипедах лора ца даь хьехархо, харцаьхарча моттиге велосипед хехка Iема кIаьнк ше. Со зIамига волаш, милиционераш дукхагIа теркалбора велосипедаца леланах, кьаьстта бераш. ЦIакккха дицлуц сона, милиционеро чархаш Iойоассаялийта, велосипед тетташ се чувахийта. Цу тайпа хIама хIанз нийслу аьнна а хезадац сона.

Цхьайолча ишколашка новкъа лелара бокъонаш хьалхайоаха хьаракаш, вешта аьлча, новкъа ягIа гIармай йовзийташ дола сурташ а хилац. Аьса 8-ча класса кулгал деча хана, цу тайпара гIирсаш тхоай ишколе цахиларах, Наьсарерча трикотажни фабриканна яьхиннача берий беша а ваха, цхьан кIира дийха а дийха, дера аз цу тайпара гIирсаш тIадола каьхаташ. Бакъда кIира даялча юахдала дийзар. Уж моллагIа ишколе, хIара классанна доал деча хьехархоцунга хила дезаш да, бIарчча шера царца боагIаш бола болх а беш. Цхьайолча классашка 8 а, 10 а, дукхагIа а сахьаташ дала дезаш хул, новкъа лелара бокъонаш берашта Юмае дагахьа, из дIадех ишколерча программо. Уж лерттIа Юмае бер дика довзаш хургда новкъа лелара хьал, ший бокъонаш, из кьаькка юахадаргдац ший лела бокъо йолча моттигера, бухь билла дIагIоргда, гонахьа цIоз миссел машинаш яле а. ЦIакккха дицлуц сона Наьсарерча Московски улица тIа сайна дайна

сурт. Сарахьа геттара машинаш дукха лелача хана, автобусаца Магасе цIавадаш вар со. Пашлошта сеьхабала бокъо луш йола баьццара лампа лотелча, тха никъ пхорагIа тедаш йодар, дIагIаьхьежача бокъонца мультфильмашкарча Машеньках тара йола, хитIоара миссел мара йоаца йииг. Цунна дIабохьабалар тамаш йолаш боккха тIорми бар цунна гибаьллар. Из иштга цхьаь арялийтача даьх-наьнах тамаш йир аз, сел дукха машинаш йолча из зIамига йииг цхьаь хиларах. Цунца цхьана, аз кхетадир цу бера новкъа лелалара бокъонаш дикка Юмае хилар, хIана аьлча майрра, ше нийса йодаш хиларах вIалла шеко йоацаш, гIа боахар цо. Из цун хьехархошта баркал ала дезаш хIама да.

Бокъонаш дика ца Юмае бер цкъа наькъ тIа хьатIадоалаш хул, дехьадала бокъо яле а, машин бIаргайяча, юаькьахк из. Цо хьагойт бер гIашлой бокъонаш дика йовзаш цахилар. Кьаьстга лорадала деза бераш цIермашиннаькъаш долча. Сеца латтача цIермашина кIалха гIолла чакхбувлача боккхагIачар во масал гойт царна, шоашта гур хьаде, сабар ца деш, кIалха гIолла чакхбувлача гIерташ хул зIамагIбараш а. Цох хьахила тарлу хатар. Переезд дIакъайла латташ хилча,

цIермашиннаькъах сихагIа тIехьаьккха ца гIерташ, сабарде деза. Цу тайпарча моттигех а зуламаш дийнад вайцига. Наьсарерча дIакъайлача переездах (шлагбаум кьайла яле а) чакхьаьккха хьежвар мухь кхухьача машина тIа вагIа водитель. IотIакхьаьчача цIермашино машин а мIаьдъеш, из ше вувш моттиг нийсьеннаяр. Цу моттигах кьаьстга лоралаш, сабаре хила Юмаде деза бераш, доккха хилча а из дагара дIадаргдоацаш. Цу тайпара моттигаш цаI хинна а Iийнаяц Наьсарерча переезда тIа.

Цу зIамигача берех хьахулаш ба бе-беча машиний водителаш, цхьаьбараш автобусаш тIа, «газелагIа тIа», камазаш тIа, зIамагIа йолча нах кхувлача машинаш тIа балха гIоргба уж. Оалаш ма хиллара, зIамига болаш царна ишколе Юмадаьр, кхерий тIа даь йоазув санна чIоагIа хургда. Машин сиха хаькка, бокъо толхае, цIеча светофорах чакхьаьккха дагадохаргдац царна тIакккха. Дагадохе а, юахатаргIа шоаш Юмадаьча, дагахьа дисача хIамаша. Шоай машинашка во цIогIа ахийта, из чархех кIур дIаухийташ кхестае безам хургдац цар, хьалхайоаларах хехкаьгIац шахьара наькъашка гIолла. Уж хIамаш деш вола саг психика дика йоацаш хила веза, хьаькьала ийша хила веза. Ишко-



ле Юмаьдараша лорабергба уж цу Ювдалча хламаех. Цу тайпара машинаш хьалаца номер йолаш хилац, из эГор леладийя, длаийккхе йода из. Воккхача сага-м цу тайпара хлама дергдац аьнна хет сона, хетаргахьа, ондаргаш ба из ийрча сурт увтгадераш. Из санна дола хлама бларгадайча, сона эггара хьалха дагадох, ишколе хьехархоша ПДД дика Юмаья йоацачох тара я цунна. Сенна лечьбадергда из, ба вайна духьал журнала тла из тема дла а языййя, кхы цьхаккха хлама ца деш бола хьехархой. Хланад ер, фуд ер царга длахаьтгача, «новкъа лелара бокьонаш-м шашта а ховра царна» оал. Из нийса дац, хлара цу гулакха хьахьожаяьча уроках бизза пайда а эцаш, дешархой кертош чу Ючудолла деза дешара программо дладехаш мел дар. Тлаккха цьха пайда хила мег цох.

Хланз укх тлехьарча хана яьнна самокаташ я вайна. Уж а шоай лелара куц долаш я. Магасе гюлла, глайтгача санна болха кагирхой е бераш мича долх-те аьле хеталу. Юххера, длатехкача, уж мукьагла саготалла хьхкалуш лелаш хул. Глашлой лелача новкъа, говра корта лаьцача санна, боагаш хул уж цкъаза цюгла хьехаш, нах царех юстарлелх. Сахьат дац цар самокат тлатоха а. Цаховш из сага тлакхете, ший новкъа хьаваоглар лозавергва; цул совгла, цох халахетар хила а тарлу тлакхийттачуннеи тлатехачуннеи юкье.

Нийслу новкъа гюлла эглаваь воагла водитель а. Бераша шоай бокъо йицеь еза укхаза, из Ювдал длатлехваллалца сабарде мегаргда, хьан хов цо машин юха ца озаш ютий. Уж нах-м, машин шоаш тлатехача а, совца ца совцаш, длаболх, лозаваьр новкъа алла а вите. Цу тайпара моттигаш нийсьеннай вайцига. Цу машинаш тла багла берригаш а бац, деша деззаца тайпара дейша а дейша, хлама Юма а даь, праваш хьаййца, цьхабараш влалла праваш а йоацаш лел, сага царга хлама а алац, совцабац. Укхаза дагадох сона Чакхенакьан Саида яздаь «Трасса» яха дувцар. Ишколе 6-ча классе Юмадеш да из. Сона хеташ, цу дувцаро ГИБДД 10 лекцел чюагларла лар ют дешархой дегашка. Хларон яхача юргарча вахархочун, совхоза болхлочун дезалера кхо савув машинаш тлаетташ: сесаг, во!, йо!. Деррига а машиний боккхача накъа юхе вахаш хиларах, цун дехьа-сехьа бувла безаш хиларах нийслу из. Водителаш ца! глагла ва, вожнохчо, кхоалаглар – эрсе. Кьамаш дац укхаза бехкедараш; лела цаховш бола водителаш, машинах лора ца луш бола нах ба. Уж ши бахьан да кертерча дакъе накъашкара хатараш кхоллараш. Вайна ховш ма хиллара, дукха ишколаш я доккхийча машиний накъашта юхе. Гуйрийна бераш хьахувлаш а делкхийна цладугаш а дукха машинаш хул ишколай наларашта юхе. Укхаза дешархой шоай машин хьахакчалца

юстара, кхераме йоацача латта беца; эггара кхерамех йолча йоккхий тоабаш яь ца а латташ. Царна тлехьабоаглараш а фийла хила боагла. Цкъа сайна дайна сурт дицлуц сона. Ший бер тла а хоадаь, юрта юха чувача аьнна длаверзаш вола водитель магьаьра Юта машин йоагий ца хьожаш, длаверза эттар, лакхера Ютавоаглар сиха хиннавар. Машин юхаоза а ца могоаш, тлатехар цо бер цадига веначоа. Дика болх ба саг лоза ца ваь, бакьда шаккха машин-м тоае езаш дар гулакх.

Берашта шоаш хехкаш йола велосипед миштай, из малагча доакъоьех латташ хул хац, шоаш из длаехкилга мара. Говр кьахкаш санна, цо чингаш беш санна, велосипеда а ший во оамал хьовзае тарлу, нагахьа санна хьо цунца бегаш бе волле. Масала, хаче гоазош Юухкаш, шера хуле, зланаро длаалац тарлу; велосипеда ко дла а хийца лела ловраш а клезига хилац, цар юхьмараш цкъаза йовзаргйоацача йоал. Нийслу бларгаш дладушадаь из хаька герттараш а. Цу тайпарча «циркачашта» хила цадезар хул. Кицо яхаш ма хиллара, «Де цадезар даьчоа, хила цадезар хиннад».

Дукха хатараш нийслу баьдъенначул тлехьагла. Цьхабола нах накъа йистохка гюлла лелаш хул. Нагахьа санна цу тайпара моттиг хуле, водител шортаглар лалла еза ший машин. Берашта хьехархоcho могоде деза сердал тлаэтгача сийрдаювлаш йола хламаш тлатийга барзкъа, ишколе кхухьа тформигаш эцар, е цу тайпара хлама кара лелае еза, ше водител баьдеча хана зувргволаш. Аз болх беча ишколе, цу тайпара тформеш, дувхар долаш бола дешархой дукха бац. Хьалха баьдъелча мара цаахацар уж бераш ишколера, хлана аьлча шин сменах дешар цар. Шолаглар смена баьдъелча мара йистеялацар лан хана. Хланз цу гулакха дикаглар да цар хьалаш, кердача ишколе цьха смена мара яц, из делкьа хана, сийрда йолаш, чакхийоал. Хлаьта а секце аха безаш, кхьча гулакха арабала безаш нийслу цар; цудухьа дувцар санна дола сердал тела барзкъа новкъа хургдац, юрта лелаш тладийхача а.

Кьабстга а лорадала деза аьнна хет сона бераш лан замалахьа, хлана аьлча когашта клялха лувжорг е ша хилча, накъал дехьа-сехьа волаш, лайжа Юкхета, машина клялваха тарлу. Цьхадолча берий оамал я машинашта тлехьатувсалаш, хехкалуш. Из цьхаккха тайпара де мегаргдолаш хлама дац. Цох хьахила тарлу влалла дагадоацаш дола зулам. Берашка дехар де безам ба са: лоралуш хила машинех. Цу гулакха Юмае еза новкъа лелара бокьонаш, тлаккха нийслургдац шо халача хьале, дарбанче кхача дезаргдац. Моллагла эздийча сага лораде дезаш хламаш да вай дувцараш.



Дикача гулакхий ха

Галглайчен дикача гулакхий клуб - хала лазар долча наьха оагув

Гаьгенакьан Мартина

Ха дла мел йода, сага вахар-цара говзал а хьаькьал а дукхаглар хул. Сага шийна ховш хилац из, цьха ха яьлча мара. Хувцамий ха тлехьаьнначул тлехьаглар, ер дуне царна кхьча тайпара гуш хул. Ца!-м геттара а бакьда - дика хьалаш долаш вахача сага цьхайолча хана дагадохаш хила деза, таро йоацаш, тлаотта саг воацаш бисарий вахар тоадар.

Вахара хьалаш дика цахиларах, вайна юкье ба новкьостал эшаш бола нах. Таро йоацараш а дукха нийслу шахьарашка, юрташка. Цьхайолча хана гаргара саг хала лазар долаш, могоаш воацаш хул.

Вай лораша яхачох, хала лазараш долча берий хьал (берий церебральни паралич) – ДЦП, аутизм, кхьдараш) даим деглардоаглар да.

Лакхехьа белгалдаьча лазараша из бер лертглар деглардайттац, кьамал хьаде ховш а хилац. Вай доккха да, вай таро я клезига мукьаглар царна новкьостал де, хлана аьлча шоаш мел йоаккхача хана, могоаш яйна хургба уж.

Галглайчен дикача гулакхий ганза каст-каста цу наха новкьостал ду. «Кляьда дегаш» яхача проекта чуйоаглараш, дукха мах беха молхаш, залапхой могоаш тоаяра дола технически (ТСР) хьалаш эц царна, иштта операци е езаца наха хьалхара ахча лу.

Белгалдаккха дезаш да, из гулакх хьаллоацаш, новкьостал даьд боккхагларех 410 сага, 2227 бера, цьхан моттигера из гю даь хилар теркалдича, дика новкьостал да из.

Ганза кулгалхоcho Матенакьан Натас яхачох, царна даь новкьостал да 166 млн 566 эзар сом мах болаш.

Иштта кьахьегарца, юкьарлон доакъашхоша хьаййлар Магасера «Чайка» яха дегл

дладелалуш доацача берий могоаш меттаоттаяра центр.

Цьхаькхча лоархлеме глар ба, Галглайчен бахархой могоаш тоаяра болх шоаш длахош хиларах тарра, Росссе хьалхале лелача лорий центраца цар бузвам лелабеш хилар. Эшача оарцагларбоал унахочун лархлар ахча гулдара, хлана аьлча мехкахой новкьостал чюаглар накьадоалаш да могоаш яйнача сага.

Могоаш меттаоттаеш йолча центре салоама хьалаш а влашагдехк. Дукхаглар даькье ашараш, сурташ дехкар, спортаца дувзаденна хьал дладахьар да цига чудоаглараш, цу дерригине а новкьостал ду могоаш яйнача сага длахо ваха безам хулийташ. Кьабстга из бахьан долаш, дикача гулакхий Клубо гулбу шоаш тлахоьжам лоаттабеш бола нах тайп-тайпарча викторинашка, ций дладалара йолча лекцешка, кулгаговзала болх беча, кхьча моттигашка дакьа лаца.

15-20 шу хьалха, лохера е лакхера дегл лелаш доаца лазар влалла а дарба де йиш йоацарех лоархлараш дар. Ираза, ханаш

хувцалуш йоаглар. Вай хана кхетаду, саг цу гулакха бехке ве а ца гертташ, догийккха а ца лелаш, ше лархларчунга кхача везилга.

Цунна дола масал да Ювлой Лиза. Дла-хьа доалача лазарах дукха ха я из лелаш йоаца, из бахьан долаш вордингашка яглар из. Иштта дале а, Лиза духьальотталуш я ший дегларчарча хьала, из наха дика йовзаш йола блогер я.

Цул совгла, цо хьаййлар «Кхьча беса хьажар» яха дешара центр, цу даькь тла берашта Юмабу мотт, таджвид, жлакаш. Ираза вахар хоттаденна, ше нана йолаш хиларо низ чубосабир цунна, таханарча вахара хьалашка дог делаш яха.

Геттара тлехьаьнна дикаглар йола телефон хлана яц сога, яхаш, цьхабараш багларча хана, цунна гаьна боацаш ба шоай унзара лазар кхийтта бер мишта дерзадергдар-хьогл яхараш. Берригаш а могоаш, ираз долаш хилба. Клезига мукьаглар новкьостал де таро яле, юхегюлла тлех ма довла, таро йоацача цьханна а сага.



Пхылекъонгий-Юрта никъ тоабеш латт

Коазой Мадина

Наьсарен кхален Пхылекъонгий-Юртарча администраце новкъосталца; никъ тоабеш латт, яхаш, дийцар «Сердало» газетага.

Карарча хана, цхьатарра да Дяхьош да Алханчуртски, Пхылекъонгий оалача урамашка 600-700 метр бола никъ тоабара балхаш. Цига Ханзалца кхыметтел жагIа а бацар, из бахьан долаш, бахархошта чIоагIа халонаш нийслора, къаьстта догIаш дийлхача.

«Уж ши урам цхьатарра тоабь баргба. Цу юртарча администрацена хьалхашка латт кхы а массехк урам тоабара декхар», - аьлар Наьсарен кхален хьакимаша.



ГалгIайчен вIашагIтеха тоаба, WRRPF пауэрлифтингах йолча дунен чемпионата доакъашхо яр

Гьаьгенаькъан Мартина

WRRPF (лаьрхIаца гIирсех пайда ца эцача) пауэрлифтинга къаьсттача даькъах йолча дунен Чемпионата майдилгаш ера ГалгIайчен спортсменаша, цу яхьашка

кот а боалаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан спорта Министерствон зарбан болх лелабераша.

«Массехк дийнахьа Москве дIахьош хиннача яхьаш-

ка дакъа лоацаш хилар 4000 спортсмен, уж баьккабар дунен 30 мехкара, иштта Россе 80 моттигера. ГалгIайчера цига дакъа лоацаш хилар тренера Котананькъан Хьамзата кхебу кагирхой. Цу тайпара, начIал долча спортсмена Дошхьакъ-

лой Рахьмана котало яьккхар ийиллача категорех. Лаьнананькъан Амира «дотув» дера. Яндананькъан Саварбика лакхара моттиг яккхарал совгIа, дунен толам баьккхар 60-69 шу даьннача спортсменашта юкъе», - аьлар тхоца къамаьл даьчо.

Г О Б Ъ Я В Л Е Н И Е

Уважаемые налогоплательщики!

УФНС России по Республике Ингушетия напоминает о том, что до конца срока уплаты имущественных налогов остается меньше недели. Сделать это необходимо не позднее 2 декабря текущего года. Обязанность по уплате имущественных налогов имеют физические лица, имевшие в собственности жилые и нежилые объекты недвижимости, земельные участки и транспортные средства в 2023 году. С 3 декабря текущего года за каждый день просрочки будут начисляться пени в размере 1/300 ставки рефинансирования ЦБ РФ. Кроме того, несвоевременная уплата может привести к принудительному взысканию задолженности, аресту имущества и ограничению выезда за границу.

Уплата имущественных налогов – это конституционная обязанность гражданина. Налоги играют ключевую роль в финансировании различных социальных и инфраструктурных проектов, что способствует преобразованию региона. Также налоги идут на развитие образования и здравоохранения.

Оплатить налоги можно легко и просто: через отделения банков и их терминалы, используя QR-код для быстрой уплаты, с помощью электронных сервисов на сайте ФНС России «Уплата налогов и пошлин» или «Личный кабинет налогоплательщика - физического лица», либо на портале госуслуг.

УФНС России по Республике Ингушетия напоминает, что неполучение налогового уведомления не освобождает от ответственности уплачивать налоги, поэтому в случае неполучения налогового уведомления гражданам необходимо обратиться за дубликатом в любой налоговый орган или подразделение МФЦ, или проверить наличие уведомления в личном кабинете налогоплательщика.

ВIаший ийнача латарах, дунен чемпионаш хилар ГалгIайчен спортсменех

Гьаьгенаькъан Мартина

ГалгIайчен гульгьаца тоабо юха а дIагойтар, яхьашка дика дакъа лоацаш бола спортсменаш шоаш кийчбеш хилар. Укх деношка дунен чемпионата вIаший ийнача латарах йола яхьаш дIахьош, вайцигара кхо спортсмен хилар цига дакъа лоацаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан спорта Министерствос.

Россерча Ханты-Мансийске дIахьоча яхьашка дакъа лаца безам болаш хилар 40 мехкара спортсмен. Сириев Иаддал-Малик, 56,7 кг дозал

долаш, кхозза котваьлар, цо дошо совгIат даьккхар. Хьулахой Ювсапа а (65,8 кг) дика дакъа лаьцар цу яхьашка, пхеннеца летача, цо котало яьккхар», - йоах хоамо.

Цул совгIа, Хоасботананькъан Аслана (120,2 кг) чемпионате боккъонца йола сийрда чаккхе йир, кхозза хиннача латарашта юкъе из котваьнна хилар хьакхайкадир судшоша.

Белгалду, дунен чемпионате Россерча тоабо хьалхара моттиг яьккхар, шоллагIча даькъ тIа хилар Таджикистан, кхоалагIа - Беларусь.



ГалгIайчен штангиста боккхагIчарна юкъе Россе Кубок яьккхар

Гьаьгенаькъан Мартина

ГалгIай Республикерча штангиста, боккхагIчарна юкъе эзача атлетиках йола Россе

Кубок яьккхар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага моттигерча спорта Министерствос.

«Россе XXVIII кубок яккха-

ра яхьо 200 спортсмен гарга вIашагIтехар тайп-тайпарча моттигашкара. Пхыленаькъан Iалихана хIара шера Тула-Шахьаре дIахьоча яхьашка дика

толамаш доах. Укх шера, шозза гIертача, цунна карагIдаьлар 149 кг дозал хьалгьайде, ший дозал 67 кг долаш», - аьлар тхога ер хоам баьчо.